

Till
Riksbankens Jubileumsfond
Kulturvetenskapliga donationen
Box 5675
114 86 Stockholm

Bilaga till ansökan om fortsättningsanslag
för projektet Formering för offentlighet
RJs dnr 99-5049

Formering för offentlighet. En kollektivbiografi över stockholmskvinnor 1880–1920

(Shaping the Public Sphere. A Collective Biography of Stockholm Women 1880—1920)
RJs dnr 99-5049, URL www.skeptron.ilu.uu.se/broadly/sec/ffo.htm

Projektbeskrivning den 5 juni 2001. Rapportering av hittillsvarande arbete, planer för återstående arbete

Donald Broady, professor
Institutionen för lärarutbildning, Uppsala universitet, Box 2136, 750 02 Uppsala
E-post broadly@nada.kth.se, URL <http://www.skeptron.ilu.uu.se/broadly/>

Medsökande: Boel Englund, docent, lektor vid Lärarhögskolan i Stockholm
Ingrid Heyman, FD, lektor vid Pedagogiska institutionen, Uppsala universitet
Agneta Linné, docent, lektor vid Lärarhögskolan i Stockholm
Kerstin Skog-Östlin, FD, lektor vid Örebro universitet
Eva Trotzig, FD, forskare vid Institutionen för lärarutbildning, Uppsala universitet
Annika Ullman, FD, forskare vid Institutionen för lärarutbildning, Uppsala universitet

Sammanfattning

Perioden kring sekelskiftet 1900 var av avgörande betydelse för kvinnors väg från privat till offentligt. Inom projektet studeras Stockholm som mötesplats och de sociala nätverkens betydelse för ett antal kvinnor som bidrog till att forma moderna offentligheter. Tonvikten läggs vid deras insatser inom pedagogik, filantropi, sjukvård och kulturliv.

Centrala frågor är

- Vilka tillgångar hade dessa föregångskvinnor med sig i bagaget och hur bar de sig åt för att vinna inträde i existerande offentligheter och sociala fält?
- Hur fungerade mötesplatserna och de sociala nätverken? I vad mån var de ställen där tillgångar ackumuleras, med skilda funktioner för kvinnor med olika bakgrund och olika slag av startkapital?
- På vad sätt tjänade kvinnornas nätverk som bas för utspel i den offentliga debatten och för insatser som bidrog till framväxten av nya sociala fält?

En prosopografisk metod tillämpas, dvs. information om dessa kvinnors egenskaper och tillgångar – socialt ursprung, utbildningsbana, symboliskt, ekonomiskt och socialt kapital, sociala och kulturella praktiker – samlas in och ligger till grund för analyser av deras levnadsbanor och strategier.

Under projektets gång skall en personhistorisk databas skapas.

Innehåll

1.	<u>Projektplanens inriktning ligger fast</u>	4
2.	<u>Förändringar i förhållande till den ursprungliga projektbeskrivningen: personella förändringar, utvidgat arbete med webbresurser, förslag till förlängning av projektperioden</u>	6
3.	<u>Hittillsvarande arbete under år 2000 och våren 2001</u>	6
4.	<u>Preliminära resultat, samt planer för det fortsatta arbetet</u>	7
5.	<u>Kontakter med andra forskningsmiljöer</u>	13
6.	<u>Arbetsuppgifter för det fortsatta projektarbetet</u>	14
7.	<u>Resultatspridning</u>	14
8.	<u>Personal</u>	14
9.	<u>Redovisning för användning av hittills anslagna medel, motsv. perioden jan 2000- dec 2001</u>	15
10.	<u>Deltagande i konferenser och seminarier, gästföreläsningar etc.</u>	16
11.	<u>Skrifter från projektet</u>	18

1. Projektplanens inriktning ligger fast

Beträffande projektets inriktning hänvisas till projektbeskrivningen av den 31 maj 1999,¹ där syftet och de centrala frågorna formuleras så här:

Projektets syfte är att analysera kvinnors vägar från privat till offentligt, särskilt med avseende på Stockholm som mötesplats, de sociala nätverkens betydelse och ett antal föregångskvinnors bidrag till framväxten av moderna offentligheter och sociala fält. Tonvikten läggs vid deras insatser inom pedagogik, filantropi, sjukvård och kulturliv.

En segregerad stad, med ett fåtal högre flickskolor, med ett enda statligt högre lärarinneseminarium, med ett begränsat antal sammanslutningar för bildade kvinnor etc., utgjorde ett rum med tydliga sociala och geografiska förtätningar. Några kvinnor hade lärt känna varandra vid seminariet, andra möttes i sällskaps- eller föreningsliv och vägar korsades vid Stockholms högskola eller Uppsala universitet. Projektet skall kartlägga dessa vägar och mötesplatser och analysera deras betydelse för uppkomsten av moderna offentligheter och sociala fält. Tonvikten läggs vid de strukturella sammanhangen, men här ryms också analyser av hur enskilda människor gjorde bruk av de möjligheter som staden och tiden erbjöd. Därmed kommer projektet att bidra till förståelsen av samspelet mellan individers handlande och periodens stora förändringar.

Centrala frågor är

- Vilka tillgångar hade föregångskvinnorna med sig i bagaget och vilka strategier utvecklade de för att lämna det privata och vinna inträde i existerande offentligheter och sociala fält? Detta perspektiv innebär exempelvis att utbildning inte främst analyseras som "bakgrundsvariabel". Utbildningsinstitutionerna och livet som skolelev eller student är ur vårt perspektiv intressantare som arenor där socialt kapital byggs upp.
- Hur fungerade mötesplatserna - sällskap och sammanslutningar, landsomfattande möten, tidskrifter - och de sociala nätverken? Hade de skilda funktioner för kvinnor med olika bakgrund, med olika startkapital, inom olika verksamhetsområden, vid olika punkter i deras livsbanor? I vilken utsträckning kan kvinnornas insatser betraktas i första hand som ett gemensamt kvinnligt företag? Här fokuserar vi således främst kvinnor i relation till andra kvinnor.
- På vad sätt tjänade kvinnornas nätverk som en bas för utspel i den offentliga debatten, för interventioner i existerande sociala fält och för insatser som bidrog till framväxten av nya sociala fält? I vilken utsträckning var dessa kvinnors agerande ett svar på eller en utmaning av dominerande köns- och klasstrukturer? Här fokuserar vi kvinnornas relationer till mansdominerade sociala sammanhang och analyserar den sammanvävning av allians, underordning, uteslutning, kamp och motstånd som präglade tidsperioden.

¹ D.Broady et al, *Formering för offentlighet. En kollektivbiografi över stockholmskvinnor 1880–1920. Projektbeskrivning 31 maj 1999*, SEC/ILU, Uppsala universitet. Detta var den projektbeskrivning som 1999 insändes till RJ som bilaga till den ansökan som beviljades. På webben finns en obetydligt förändrad version tillgänglig på adressen <http://www.skeptron.ilu.uu.se/broady/sec/p-ffo-00.htm>.

Även i övrigt ligger inriktningen fast, och vi hänvisar till den nämnda ursprungliga projektbeskrivningen vad gäller metoder, de skilda delstudiernas inriktning, förankring i forskningstraditioner och forskningsmiljöer, relationer till annan forskning etc.

2. Förändringar i förhållande till den ursprungliga projektbeskrivningen: personella förändringar, utvidgat arbete med webbresurser, förslag till förlängning av projektperioden

Personella förändringar

En doktorand i historia har bytts ut. Redan i november 1999 - dvs efter det att ansökan skrevs men innan projektets formella start i januari 2000 - beslöt Annika Rodhe av personliga skäl att avstå från att söka in till forskarutbildningen i historia. Lyckligtvis kunde vi i stället rekrytera Lovisa af Petersens, som i samband med projektets start i början av år 2000 antogs till forskarutbildningen i historia vid Stockholms universitet. Hennes avhandlingsämne, de nationella och internationella mötenas betydelse som arena för kvinnors utträde i offentligheten, är detsamma som var tänkt för Annika Rodhe.

Två medarbetare har blivit associerade, hittills utan kostnad för projektet: historikern FD Inger Hammar och litteraturvetaren docent Lena Kåreland. De deltar i våra gemensamma projektseminarier och andra aktiviteter.

Utvidgat arbete med webbresurser

Vi avser att ägna mer energi än ursprungligen planerat åt att färdigställa vårt eget personhistoriska material för webben. Det är angeläget att materialet organiseras så att det kan fungera som en resurs för andra kvinnoforskare och övriga intresserade. Dessutom vill vi i slutfasen av vårt projekt åstadkomma en del arbete som kan fungera som pilotstudier inför kommande mer ambitiösa initiativ när det gäller att göra kvinnobiografiskt material tillgängligt på webben. Det är exempelvis uppenbart att standardverket Svenskt Biografiskt Lexikon i framtiden borde kompletteras med både fler biografier över kvinnor och reviderade versioner av vissa redan utgivna biografier om kvinnor. Vidare existerar i tryck, men inte i digital form, ytterligare kvinnobiografiskt material som borde göras tillgängligt på webben. Se vidare nedan sid. 12 f.

Förslag till förlängning av projektperioden

Vi föreslår härmed att projektet förlängs med ytterligare ett år, vilket innebär slutdatum 31 december 2003. I vår ursprungliga ansökan planerades en treårig projektperiod som sträckte sig över åren 2000, 2001 och 2002.

Ett skäl för denna förlängning är att projektarbetet hittills varit produktivt, vilket framgår av redogörelsen nedan. Eftersom den inslagna vägen visat sig så framkomlig och eftersom den täta arbetsgemenskapen inom projektet utgör en fruktbar forskningsmiljö menar vi att det är motiverat att låta projektet bli fyraårigt.

Ett annat skäl är att vi som nämnts önskar satsa mer arbete än ursprungligen planerat åt att dels utforma vårt eget personhistoriska material för publicering på webben, dels lägga en grund för framtida mer omfattande projekt som syftar till att göra kvinnobiografiskt material tillgängligt på webben. Se vidare nedan sid. 12 f.

Ett tredje skäl för förlängning är att vi av RJ för åren 2000 och 2001 beviljades medel motsvarande ungefär två tredjedelar av det ursprungligen sökta beloppet. En förlängning med ett fjärde år skulle ge bättre förutsättningar att uppnå projektets målsättningar.

3. Hittillsvarande arbete under år 2000 och våren 2001

Bearbetning av källor, interna seminarier etc

Vi har bearbetat åtskilliga arkiv, brevsamlingar etc (varav flertalet nämns i den ursprungliga projektbeskrivningen från den 31 maj 1999), liksom tryckt material. Ett femtiotal biografier eller biografiska notiser över enskilda kvinnor föreligger i mer eller mindre utarbetad form. På vissa områden har mer övergripande analyser kunnat genomföras, men merparten av det syntetiska arbetet återstår.

Vi har fortsatt med de interna seminarier för projektdeltagarna ungefär varanna vecka som inleddes redan när projektplanerna tog form under år 1998. Här har resultat från delstudier ventilerats och våra forskningsverktyg (begrepp som offentlighet, kapital, fält, skuggfält, strategi etc) diskuterats.² I övrigt fortskrider arbetet så som förutsågs i den ursprungliga projektbeskrivningen.

Skrifter som redovisar preliminära resultat. Bidrag till konferenser och seminarier

Åtskilliga resultat är tillgängliga i de skrifter som förtecknas nedan sid. 18 ff. Som där framgår, har en del publicering redan skett eller är snart förestående. Det mest omfattande arbetet är en bok under utgivning av Annika Ullman, *Stiftarinnegerationen. Med fokus på Sofi Almquist, Anna Sandström, Anna Ahlström*, Stockholmia förlag. Vidare artiklar i *Kvinnovetenskaplig tidskrift* och andra tidskrifter, samt ett antal bidrag i antologier och andra samlingsverk. Två avhandlingar (Gustafsson 2000, Hammarberg 2001) har publicerats som visserligen påbörjades innan projektet startade men som under de sista åren tillkommit inom projektets ram.

Utöver de publicerade arbetena har, som framgår av skriftförteckningen nedan, många texter utgivits i institutionsrapportserier, konferensproceedings o.likn.

Projektets arbete har presenterats muntligen under konferenser och seminarier, se förteckningen nedan sid. 16 ff.

4. Preliminära resultat, samt planer för det fortsatta arbetet

Föga differentiering

I våra studier av de salonger och informella kulturellt inriktade sällskap som innefattade både kvinnor och män ur Stockholms kulturliv har vi i källmaterialet funnit att där blandas alla slags fraktioner av borgerligheten i sekelskiftets Stockholm (Englund och Gustafsson 2001). Där möttes och umgicks personer verksamma inom olika delar av den kulturella offentligheten, inom en politisk offentlighet och inom näringslivet, liksom personer med skilda politiska uppfattningar. Denna påfallande brist på differentiering skulle kunna förklaras med hänvisning till "den lilla staden Stockholm" - där många i de övre skikten dessutom var knutna till varandra genom släktband - eller kanske med kvinnornas närvaro, som tog udden av manliga motsättningar. En alternativ förklaring är att det rör sig om relativt outvecklade kulturella fält, som strukturellt är underordnade de dominerande fraktionerna av borgerligheten.

Förbindelser med nätverk i andra städer

Projektet är inriktat mot Stockholm men det har blivit allt tydligare att huvudstadens nätverk är nära förbundna med nätverk i större provinsstäder. Socialt och kulturellt kapital länkas samman över landet.

Skuggfält ett brukbart verktyg

² Projektmedarbetarna har även företagit gemensamma besök i ett antal bevarade Stockholmsmiljöer som förekommer i våra material: Borgarrummen (Stigberget, Anna Lindhagens hem), Rettigska våningen på Villagan 3, Hallwyhlska palatset, Anna Sandströms skola, Anna Ahlströms skola, Sofi Almquists skola, Högre lärarinneseminarier.

I våra bemödanden att förstå hur moderna fält i Bourdieus mening växer fram för hundra år sedan har vi funnit att begreppet skuggfält³ brukbart (Broady och Ullman 2001). Härmed avses ett område som utan att tillhöra de framväxande eller etablerade fälten står i förbindelse med ett av dessa. Somliga värden som är lågt rankade inom ett etablerat fält kan hyllas inom ett skuggfält och kanske så småningom importeras till det etablerade fältet. Ett exempel på relationen mellan skuggfält och etablerat fält är de privata flickskolornas och samskolornas värld i förhållande till det allmänna läroverket.

Religionen

De religiösa motiven, och i synnerhet kallelsetanken, tycks ha varit viktigare för kvinnorna i våra material än vi från början trodde.⁴ Religionens bärande roll i individernas livshistoria framstår i många fall som avgörande. Erfarenheten av den religiösa kallelsen kunde överföras till andra områden såsom filantropi, undervisning, sjukvård, kvinnosaken. Relationen till Svenska kyrkan är i hög grad relevant i samband med våra frågeställningar, liksom striderna mellan traditionella kyrkliga fraktioner och de liberalteologiska falanger med vilka åtskilliga av våra kvinnor var lierade. Dessutom är religiösa sammanhang intressanta som områden där kvinnor möts som i övrigt gör sina insatser inom olika offentligheter eller yrkesområden. (Se bl.a. Linné 2001a; 2001b; 2001c; 2001d). Ytterligare en upptäckt är de judiska kretsarnas betydelse för vissa pionjärvinnors liv i Stockholm vid sekelskiftet. Judiska kvinnor som ingår i undersökningen har genom sin religiösa tillhörighet och familjetraditionerna förberetts för exempelvis filantropiska livsverk (Heyman 2001a; Hammarberg, Heyman och Trotzic 2001).

Nätverken viktiga

De nätverk i vilka kvinnorna ingår har ofta grundlagts påfallande tidigt och varit påfallande varaktiga. Det gäller exempelvis nätverk med rötter i flickskolorna (Ullman under utgivn. 2001e), högre lärarinneseminarier (Linné och Skog-Östlin 2001, Ullman under utgivn. 2001e) och Uppsala kvinnliga studentförening (Englund och Gustafsson 2001).

Strategierna

Det sociala kapitalet (dvs. släkt- och vänskapsband etc.) har visat sig än mer verksamt än vad vi inledningsvis föreställde oss. Vi har vunnit en mer precis förståelse för kvinnors strategier för att vinna inträde i manligt dominerade offentligheter. Det framstår dessutom - vilket skett i mindre uträkning i tidigare forskning - som väsentligt att undersöka hur de bidrog till att omforma existerande offentligheter och till att skapa nya suboffentligheter. Frågan om generationer har visat sig avgörande eftersom kvinnors villkor förändrades radikalt under den period vi studerar.

Den pedagogiska offentligheten

Privata flick- och samskolor, folkskoleseminarier och högre lärarinneseminarier tjänade som bas för många bland de kvinnor som bidrog till att forma tidens pedagogiska offentlighet. I flera bidrag (såsom Linné och Skog-Östlin 2001) tecknas konturerna av de nätverk som byggdes upp vid dessa institutioner och de sällskap och föreningar som bildades under perioden. Två av seminarieläktorerna – Anna Sörensen och Hedwig Sidner – har hittills gjorts till föremål för fördjupade analyser inom projektet. Kritiska punkter i deras livshistoria har

³ Begreppet skuggfält introducerades av J.P. Roos och Anna Rotkirch i en uppsats i D. Broady (red.), *Kulturens fält*, Daidalos, Göteborg 1998, pp. 273-296.

⁴ Här har projektet haft glädje av att Inger Hammars anslutit sig till arbetet. Inger Hammar har olika sammanhang fäst uppmärksamheten vid kallelsetankens betydelse för kvinnorörelsens pionjärgenerationer, se bl.a. I. Hammar, *Emancipation och religion. Den svenska kvinnorörelsens pionjärer i debatt om kvinnans kallelse ca 1860-1900*, Stockholm 1999.

rekonstruerats och tolkats i relation till de offentligheter kvinnorna bidrog till att forma. Kapitalbegreppet har prövats i analysen. Det sociala kapitalets inverkan har visat sig betydande; vi har kunnat demonstrera de olika former denna inverkan tagit sig. Ett antal artiklar om kvinnliga lärare och lärarutbildare har färdigställts: Linné 2001b; Linné 2001c; Linné 2001d; Linné 2001e.

De första kvinnliga läroverkslärarna är en intressant grupp. Med en högre akademisk examen och ett väl vitsordat provår fick de ofta lärartjänst vid de privata flickskolornas gymnasieavdelningar. I ett par fall (Ellen Fries och Lydia Wahlström) togs de doktorsdisputerade i anspråk som studierektorer. För att förstå deras livsbanor och yrkeskarriärer har minibiografier utarbetats om Ellen Fries, Sigrid Björklund, Astrid Cleve von Euler och Betty Petterson. Se t.ex. Skog-Östlin 2001. Kerstin Skog-Östlin avser att sammanställa en bok om de kvinnliga läroverkslärarna och deras strategier.

Studien av de kvinnliga skolgrundarna - med utgångspunkt från Sofi Almquist, Anna Sandström och Anna Ahlström - har hittills resulterat i ett antal artiklar där olika aspekter på stiftarinnegenerationen behandlats. Här kan särskilt nämnas Ullman 1999c där de kvinnliga skolgrundarna vid sekelskiftet 1900 jämförs med läroverkens manliga rektorer och folkskolans överlärare; Ullman 2001c, som visar hur Anna Sandström gick i offentlig polemik med August Strindberg och Ellen Key; Ullman 2001a, som visar hur de kvinnliga akademikerna kunde göra bruk av sitt akademiska kapital som entreprenörer inom den privata skolsektorn; Ullman 2001d, en artikel i *Svenskt biografiskt lexikon* som låter skolgrundaren, tidskriftsredaktören och författarinnan Anna Sandström framträda i ny belysning; Broady och Ullman 2001, en artikel för *Kvinnovetenskaplig tidskrift* som visar hur de kvinnliga skolgrundarna omsatte sina tillgångar på ett "skuggfält" vid sidan av det etablerade utbildningsväsendet och därmed fick utrymme att experimentera med värden som ännu inte var officiellt gångbara. Dessa artiklar utgör underlag för den kommande boken *Stiftarinnegenerationen* (Ullman 2001e); ett preliminärt kapitel "Den kvinnliga eliten" finns redan utgivet (Ullman 2000).

När man på det här sättet undersöker olika banor inom den pedagogiska offentligheten blir det tydligt hur olikartade förutsättningarna var för kvinnor tillhöriga olika generationer. Vi kan exempelvis notera en markant skillnad i villkoren för å ena sidan de kvinnor födda på 1840-talet och 1850-talet som tillhörde den första generationen som utexaminerades från Högre lärarinneseminariet och å andra sidan de kvinnor födda på 1860-talet och 1870-talet som hade tillgång till universitet.

Sammantaget har våra studier också pekat på hur seminarielärarinnorna, skolgrundarna och de kvinnliga läroverkslärarna på ett intressant sätt medverkat i att forma en offentlig bild av det moderna barnet och den moderna pedagogiken. Kvinnornas specifika bidrag härvidlag skall ägnas särskilt intresse i det fortsatta arbetet.

Den socialpolitiska och filantropiska offentligheten

Hittills under projekttiden har undersökningar gjorts av filantropiska insatser inom bland annat skolhälsovården (Hammarbergs avhandling 2001), sjukskötsel och omsorg (Heyman 2001a; Heyman 2001b), sjuksköterskekårens formering och värdegrund (Jan-Ulf Anderssons pågående avhandlingsarbete), samt inom det textila området med exempel från hem för arbeterskor och arbetarhem (Trotzig 1998; Trotzig 2000a; Trotzig 2000b). Artikeln Hammarberg, Heyman och Trotzig 2001 handlar om hemmet som symbol och materialitet, med exempel från hem som bostäder och arbetsplats, konvalecenthem och sjuksköterskehem, och berör även moderskapsidealet.

Det mest omfattande publicerade arbetet är Lena Hammarbergs avhandling *En sund själ i en sund kropp. Hälsopolitik i Stockholms folkskolor 1880-1930*. Disputationen skedde i mars 2001. Visserligen påbörjades avhandlingsarbetet innan projektet startade, men arbetet har de

senaste åren skett i mycket nära anslutning till projektet. Avhandlingen behandlar föreställningar om elevers hälsa och hygien åren 1880-1930, liksom den praktik som utvecklades runt dessa frågor. Den är en brett upplagd exposé över olika hälsobefrämjande åtgärder för folkskolebarn såsom skollovskolonier, skolbad, skolbänkars storlek och höjd, arbetsställningar, sexualhygien, åtgärder för svagbegåvade, skolgymnastik. Geografiskt sker en avgränsning till Stockholms stads folkskolor med Maria Magdalena församlings folkskolor som exempel. Källmaterial var samtliga årsberättelser och protokoll från Överstyrelsens i Stockholm sammanträden, undervisningsnämndens protokoll, vissa av de kommunala folkskoleinspektörernas föredragningsböcker åren 1880-1930, protokoll från Maria folkskolas kollegiemöten, två lärarinnors diariéer från Maria folkskola med anteckningar om barn och undervisning, skolläkarrapporter, skolläkarnas skrivelser till Överstyrelsen, skolläkarböcker, de protokoll från SAF:s centralstyrelsemöten och bilagor som haft anknytning till området hälsa och hygien, jämte skriftserier och tidskrifter såsom Sveriges Allmänna Folkskollärares förenings serie Pedagogiska skrifter, Svensk Läraretidning, Hygiea, Helsovennen, Lärarinneförbundet, Tidning för lärarinnor. Avhandlingsarbetet gav rika tillfällen att studera lärarinnor och de kvinnliga skolläkarna, två för projektet viktiga grupper, liksom frågor om de moderliga omvårdnadsidealerna när det gällde folkskolebarnens skolmåltider, kläder, kolonivistelser, forsterhem etc.

Beträffande planerna för det fortsatta arbete kan nämnas att Ingrid Heyman och Eva Trotzig är i färd med att skriva ett bokmanuskript *Om systerskap – en studie av tre par systrar runt sekelskiftet 1900*. Biografierna över Agda och Gerda Meyerson är praktiskt taget avslutade medan texterna om systrarna Hierta – Ebba Lind af Hageby och Anna Hierta Retzius – och systrarna Augusta och Hulda Lundin är under arbete. Jan-Ulf Andersson väntas under år 2002 färdigställa sin avhandling om sjuksköterskekårens tidiga formering och organisering, medan Lena Hammarberg under den närmaste tiden skall ägna sig åt att studera Karolina Widerströms insatser för flickskolans elever och senare även folkskolans flickor. Karolina Widerström var Sveriges första kvinnliga läkare och banbrytare som kvinnoläkare och socialreformator.

Den kulturella offentligheten

Arbetet med delstudien om kvinnliga publicister har dels ägnats åt en kartläggning av det framväxande intellektuella fältet, dels biografiering av kvinnliga publicister. En första analys ger vid handen att litteraturkritiken kring sekelskiftet 1900 kan beskrivas som ett polariserat rum med tre poler. Två av dem är tydliga och väl etablerade, fast förankrade i huvudstaden och har två författarkritiker som centrala namn, Carl David af Wirsén och Oscar Levertin. Den tredje polen utgörs av den framväxande, radikala socialistiska kritiken. Dock tycks det vid denna tid ännu inte ha dragits upp några klara skiljelinjer mellan kritik som avser olika estetiska områden (konst, litteratur) och andra områden. Intressant är även att striderna kring litteraturen under decennierna före 1900 är så starkt beroende av utländska kulturpersonligheter och institutioner. Det har vidare visat sig svårt att finna permanenta samband mellan institutioner och personer på litteraturbedömningsområdet, särskilt om man ser till dagskritiken. Undantag finns, och de är viktiga. Men de flesta kulturskribenter har vandrat ganska fritt mellan de olika dagstidningarna och även, tycks det, mellan tidskrifter.

Från arbetet med delstudien om kvinnor inom musiken har vissa resultat redan redovisats i Gustafssons avhandlingsarbete (Gustafsson 2000, disputationen skedde i oktober 2000). Arbetet fortsätter med kartläggningen av kvinnor som var verksamma inom det framväxande offentliga musiklivet under perioden 1880-1920. Biografiering pågår av några framträdande personer, vad gäller deras verksamhet och mottagande i pressen, men även deras bakgrund, utbildning och sociala och kulturella nätverk. Uppmärksamhet ägnas den betydelse som

Kungl. Musikaliska akademiens konservatorium hade som samlingsplats för många ungdomar med musikaliska ambitioner, men också de privata musikinstitut som grundades och drevs kring sekelskiftet, ofta med kvinnor som grundare och föreståndare. Ett tredje område är de privata och halvprivata salonger som kom att rymma mycket av det samtida musiklivet, där kvinnliga musiker ofta medverkade, och som blev viktiga mötesplatser för dem som rörde sig inom den kulturella sfären.

Stockholm som mötesplats

Samtliga projektdeltagare bidrar till studierna av Stockholm som mötesplats (för en översiktlig framställning om om Stockholm som kulturellt rum vid sekelskiftet 1900, se Englund och Gustafsson 2001), men vi skall här uppehålla oss vid Lovisa af Petersens pågående avhandlingsarbete om den borgerliga kvinnorörelsens mötesverksamhet, vilket påbörjades samtidigt med projektstarten i januari 2000. Ett skäl till att vi vill ägna utrymme häråt är att Lovisa af Petersens är en nytillkommen medarbetare sedan vår ansökan inlämnades. Hennes doktorandanställning finansierades under det första året, dvs. år 2000, med studielån medan de återstående tre åren skall finansieras med projektets medel (vilket är skälet till att vi från budgeten för år 2000 reserverat medel som skall användas för denna finansiering).

Under 1800-talets senare hälft blev Stockholm mötesplats för ett stort antal kvinnor och män som lystrade till uppmaningen att närvara vid möten som anordnades dels för olika yrkesgrupper, allmänna svenska lärar-, läkar-, barnmorske- eller flickskolemöten, dels kring särskilda frågor såsom möten om nykterhet, kvinnlig rösträtt och sedlighet. Detta är en företeelse med motsvarighet i de internationella kongresser och utställningar som började hållas under samma tid. Med det framväxande industrisamhällets nya färdmedel kunde människor från olika delar av ett land eller från olika länder träffas och samtala. Kvinnor och män från hela Sverige ur olika yrkes- eller intressegrupper samlades i huvudstadens stora byggnader för att diskutera sina gemensamma angelägenheter och därmed skapa en yrkesidentitet, eller för att väcka uppmärksamhet för en fråga. Mötena engagerade hundratals och ibland även tusentals deltagare och varade under flera dagar. Runt mötena växte en rik symbolvärld fram med standar och sånger som skapade en känsla av identitet och samhörighet. Representanter för kungahuset engagerades som mötenas höga beskyddare. De stora mötena med sina hundratals deltagare fungerade också som en marknad, omgiven av stora utställningar där den godaste osten eller de senaste pedagogiska hjälpmedlen exponerades.

Denna mötesverksamhet är ett utforskat område trots att den avsatt stora mängder källmaterial, främst i form av mötesberättelser i föreningsprotokoll samt i Stockholmspressens och den borgerliga kvinnorörelsens egna tidskrifters bevakning. I Lovisa af Petersens pågående avhandlingsarbete riktas intresset mot kvinnorörelsens mötesverksamhet som en plats för en framväxande offentlighet, särskilt med avseende på kvinnornas inträde i offentligheten. I fokus står de kvinnokonferenser som anordnades i Stockholm 1897, 1911 och 1916 av Svenska kvinnornas nationalförbund (SKN), som organiserade den större delen av den svenska borgerliga kvinnorörelsen. Som mest hade SKN ett drygt 30-tal medlemsföreningar, däribland Fredrika-Bremer-förbundet, Nya Idun, Akademiskt bildade kvinnors förening, Kvinnoklubben och Vita Bandet.

Mötenas form och funktion är av intresse. De frågeställningar som är relaterade till mötenas form handlar främst om vad som skulle kunna kallas ett "mötenas språk", och som berör både själva möteskulturen och hur mötena manifesterades i stadsrummet, i vilka lokaler mötena hölls och hur lokalerna ställdes i ordning. Varifrån fick kvinnorna sin inspiration och sin möteskultur? Bar kulturen i sig med sig symboler för makt, medborgarskap och gemenskap? Det är här av intresse att beakta vilka symboler och ritualer som lånades in från

den manliga världen - både från internationella rörelser och från svenska folkrörelser och svenskt föreningsliv - och vilka kvinnorna skapade själva. De funktionsrelaterade frågeställningarna är i första hand till för att förstå vilka behov som låg bakom anordnandet av möten. Var det främst sociala, politiska eller professionella? Den ekonomiska och sociala utvecklingen i slutet av 1800-talet och i början av 1900-talet skapade nya kommunikationsbehov, inte bara i form av vägar och transportmedel utan också i form av möten mellan människor. Det är ett rimligt antagande att det fanns behov av att skapa ett eget forum för kvinnor där de kunde utbyta erfarenheter, nya kunskaper och knyta kontakter samtidigt som de medvetandegör sig både inför sig själva och inför samhället. Mötena hade därigenom en funktion både som ett slags informella akademier som politiska och sociala arenor. Intressant är därför att se vilka möjligheter mötesdeltagarna hade att utveckla sociala och ekonomiska nätverk och på vilket sätt detta var en funktion som byggdes in i mötena.

Ytterligare en aspekt är om mötena mer ska tolkas som ett sätt att bedriva politik, ett slags förpolitiska fora innan politiska partier och större fackliga organisationer kunde utnyttjas. Genom mötena definierade kvinnorna sin position i det moderna samhället och markerade sin professionella status. För kvinnorna innebar även formeringen ett steg mot medborgarskapet - att få samma sociala och politiska rättigheter som män. Varför valde kvinnor att organisera sig just som kvinnor vid denna tid? Var kvinnomötena ett sätt för kvinnor att skapa sig egna politiska rum innan de hade en formell tillgång till makten?

Undersökningen av Stockholm som mötesplats skall ge bidrag till projektets centrala frågor om kvinnliga nätverk och rådande könsstrukturer. I detta sammanhang är främst kvinnornas nätverksskapande intressant som ett led i inträdet i olika offentligheter, men även allianser och konflikter med de manliga aktörerna och mellan kvinnor kommer att beaktas. Genom sitt deltagande i mötets offentliga samtal kunde aktörerna medverka till att forma offentligheten och förändra maktpositioner mellan deltagarna.

Kvinnobiografiskt material som webbresurs — en utvidgning av de ursprungliga planerna

Inom projektet skapas en personhistorisk databas med uppgifter om ett antal - enligt hittillsvarande planer uppskattningsvis 150 - kvinnliga banbrytare från skilda områden. Dessa uppgifter ligger till grund för kartläggningen av nätverken. Databasen kommer även att utnyttjas i studier av de särskilda villkoren inom olika områden samt i den samlade analysen av de sociala och kulturella villkoren för kvinnornas insteg i offentligheten. Efter projektets slut kommer databasen att göras tillgänglig för andra forskare. En ambition är att den skall kunna fungera som utgångspunkt för planeringen av ett framtida projekt syftande till att åstadkomma något liknande t.ex. det omfattande kvinnohistoriska lexikon som f.n. publiceras i Danmark.

Under det pågående arbetet med databasen har vi funnit att det vore angeläget att ägna mer energi än vi ursprungligen planerade åt innehållet, materialets organisering och de tekniska lösningarna. Detta är ett skäl till att vi föreslår att projektperioden förlängs med ett fjärde år. Arbetet skall ha två syften:

1. *Färdigställandet av en databas som görs tillgänglig på webben* som arbetsverktyg för forskare och övriga intresserade. Den skall preliminärt innehålla korta biografier över ett antal kvinnor som under perioden 1880-1920 bidrog till att forma moderna offentligheter, institutioner och fält, jämte information av mer syntetisk art om bl.a. vad dessa kvinnor hade i bagaget (socialt ursprung, Högre lärarinneseminariet, folkskollärautbildning, universitetsutbildning), deras yrkesverksamhet, deltagande i nätverk och organisationer etc.
2. *Pilotstudier* som kan ligga till grund för framtida mer omfattande digitaliserings- och publiceringsverksamheter, vilka självfallet kommer att kräva annan finansiering.

Bland annat vill vi undersöka möjligheten för inskanning och digital publicering av två äldre kvinnobiografiska verk som ofta används av kvinnoforskare men som för närvarande enbart finns på papper.⁵ Det är angeläget att dylikt material blir lättare åtkomligt för kvinnoforskningen. Det är vidare i samband med webbpubliceringen angeläget att materialet organiseras på ändamålsenligt sätt, dvs. att det förses med lämplig innehållsmärkning, strukturmärkning, medatada och länkningsmekanismer och att det anpassas till de framväxande internationella standarderna på dessa områden.⁶ Vi har inlett överläggningar med redaktionen (docent Göran Nilzén) för *Svenskt biografiskt lexikon* om tänkbara kommande insatser på området; det är uppenbart att den nyare forskningen gör det motiverat att infoga fler artiklar om kvinnor i framtida revisioner av *Svenskt biografiskt lexikon* och att korrigera eller komplettera somliga däri redan publicerade biografier. En naturlig lösning vore att låta sådana revisioner ske i form webbpublicering. Vi avser att våra pilotstudier skall bilda underlag för fortsatt planering av sådana framtida projekt.

5. Kontakter med andra forskningsmiljöer

De frågor och den period vi studerar är just nu föremål för mycket forskning.⁷ I själva verket pågår inte mindre än tre större projekt med en inriktning som överlappar vår egen:

- ”Det vidgade rummet: strategier och nätverk i tre generationer av kvinnor på väg ut i offentligheten 1880-1940”, som leds av Eva Österberg och finansieras av RJ;
- ”Genus, medborgarskap och offentlig politik”, som leds av Ulla Wikander och finansieras av VR (f.d. HSNR);
- ”Kön och eliternas reproduktion i ett komparativt perspektiv”, som leds av Anita Göransson och finansieras av RJ.

Dessa projekt kompletterar varandra, studerar skilda samhällssektorer och skilda grupper av kvinnor och anlägger komplementära teoretiska perspektiv. Vi har haft stort utbyte av samverkan med dessa ”systemprojekt” vars medarbetare träffats och kommenterat varandras arbeten i olika sammanhang. Medarbetare från projekten ”Det vidgade rummet”, ”Genus, medborgarskap och offentlig politik” och ”Formering för offentlighet” har samlats till tre konferenser, på inbjudan av Eva Österberg (10-12 maj 1999 på Bjärsjölagård i Skåne), Donald Broady (i Uppsala den 22 november 2000) och Ulla Wikander (i Stockholm den 5 februari 2001).

Vi har även förstärkt samverkan med åtskilliga franska forskare knutna till de av Pierre Bourdieu grundade miljöerna Centre de sociologie de l'éducation et de la culture och Centre

⁵ *Svenska kvinnor från skilda verksamhetsområden. Biografisk uppslagsbok. Utarbetad av Walborg Hedberg och Louise Arosenius på uppdrag av Årsta-utställningens centralkommitté*, Albert Bonniers Förlag, Stockholm 1914, samt *Svenska kvinnor i offentlig verksamhet. Porträtt och biografier. Samlade och utgivna av Nils Styrbjörn Lundström*, Appelbergs tryckeri, Uppsala 1924. Dessutom finns ett senare verk som på samma sätt bör tillgängliggöras på webben: *Svenska kvinnor. Föregångare. Nyskapare*, utg. Carin Österberg, Inga Lewenhaupt och Anna Greta Wahlberg. Bokförlaget Signum, Lund 1990.

⁶ För dessa redaktionella och publiceringstekniska överväganden kommer projektet att samverka med andra projekt inom de av Donald Broady ledda verksamheterna vid KTH och Uppsala universitet kring digital publicering, märkspråk etc, se URL <http://www.skeptron.ilu.uu.se/broadly/dl/>

⁷ Bland avhandlingar som publicerats sedan vi skrev vår ursprungliga projektplan vill vi särskilt nämna Sif Bokholm, *En kvinnoröst i manssamhället. Agda Montelius 1850-1920*, Stockholmia förlag, Stockholm 2001; Tord Rönholm, *Kunskapens kvinnor. Sekelskiftets studentkor i mötet med den manliga universitetsvärlden*, Umeå 1999; Malin Rohlin, *Att styra i namn av barns fritid* (en nutidshistorisk betraktelse av fritidshemmets framväxt från Anna Hierta Retzius och framåt); Berit Lindberg, *Kvinnor - vakna, våga!*, Lund 2000 (om Honorine Hermelin); Anna Nordenstam, *Begynnelse*. *Litteraturforskningens pionjärkvinnor 1850-1930*, Göteborg 2001.

de sociologie européenne, vars metoder vi är inspirerade av; bl.a. inbjöd projektet litteratursociologen Gisèle Saprio att ge gästföreläsningar i Uppsala i mars 2001. Vi har också inbjudit några danska forskare att föreläsa i Uppsala: Minna Kragelund (26-27 mars 2001, som berättade om arbetet med *Dansk kvindebibliografisk lexikon*) och Staf Callewaert (17 maj 2001). Vidare skall en av Birgitta Holms doktorander associeras till projektet.

Medarbetare i vårt projekt har gjort åtskilliga besök i andra miljöer, t.ex. gästföreläsningar och seminariebidrag hos Genusseminariet vid historiska institutionen vid Stockholms universitet; Stads- och lokalhistoriska seminariet vid historiska institutionen, Stockholms universitet; Historiografiska seminariet vid historiska institutionen vid Uppsala universitet; Levnadsloppsseminariet vid centrum för kvinnoforskning vid Stockholms universitet, m.m. Se vidare förteckningen nedan sid. 16 ff över gästföreläsningar och konferens- och seminariebidrag.

Bland övriga kontakter kan nämnas att vi inlett diskussioner med docent Göran Nilzén, chef för Svenskt biografiskt lexikon, om framtida digitalisering av kvinnobiografiskt material, och med Stockholmia förlags förlagschef Klas Nyberg om publicering av skrifter från projektet.

6. Arbetsuppgifter för det fortsatta projektarbetet

Vi hänvisar till den ursprungliga ansökan. De intentioner som där formulerades ligger fast. De enda förändringarna är, som framgått ovan, att vi föreslår en förlängning med ett fjärde år (år 2003) samt att vi avser att utvidga arbetet med webbpresentation av kvinnobiografiskt material.

7. Resultatspridning

Vad gäller resultatspridning har vi nu möjlighet att vara mer precisa än i den ursprungliga ansökan. Vi nöjer oss här med att nämna planerade monografier. Annika Ullman lägger just nu sista handen vid manuskriptet till *Stiftarinnegerationen. Med fokus på Sofi Almquist, Anna Sandström, Anna Ahlström*, under utgivning på Stockholmia förlag. Agneta Linné avser att skriva en bok med arbetsnamnet "Lärarinneutbildning, modernitet och offentlighet". Kerstin Skog-Östlin avser att sammanställa en bok om de kvinnliga läroverkslärarna och deras strategier. Ingrid Heyman och Eva Trotzig planerar en bok med titeln "Om systerskap – en studie av tre par systrar runt sekelskiftet 1900" (systerparen är Agda och Gerda Meyerson, Ebba Lind af Hageby och Anna Hierta Retzius samt Augusta och Hulda Lundin). Jan-Ulf Andersson förväntas under år 2002 disputeras på sitt avhandlingsarbete om de svenska sjuksköterskornas tidiga formering (Handledare Donald Broady, biträdande handledare Ingrid Heyman). För Lovisa af Petersens pågående avhandlingsarbete om kvinnorörelsens mötesverksamhet planeras disputation år 2004 (Handledare Christina Florin, biträdande handledare Lars Nilsson). Beträffande publiceringen av den volym som skall ge en samlad redovisning av projektets resultat har vi fört diskussioner med Stockholmia förlag.

8. Personal

Medarbetare i projektet är

Donald Broady, professor, ILU, Uppsala universitet

Boel Englund, docent, lektor vid Lärarhögskolan i Stockholm

Jonas Gustafsson, FD, adjunkt vid ILU, Uppsala universitet

Lena Hammarberg, FD, Skolverket.

Ingrid Heyman, FD, lektor vid Pedagogiska institutionen, Uppsala universitet

Agneta Linné, docent, lektor vid Lärarhögskolan i Stockholm

Kerstin Skog-Östlin, FD, lektor vid Örebro universitet

Eva Trotzig, FD, forskare vid ILU, Uppsala universitet

Annika Ullman, FD, forskare vid ILU, Uppsala universitet

Jan-Ulf Andersson, doktorand, Lärarhögskolan i Stockholm samt lektor vid Sophiahemmet

Lovisa af Petersens, doktorand, Historiska institutionen, Stockholms universitet

samt professor Christina Florin, Historiska institutionen, Stockholms universitet, främst i egenskap av handledare för Lovisa af Petersens.

Associerade medarbetare, som fr.o.m. våren 2001 deltar i projektets interna seminarier etc, är Inger Hammar, FD i historia, knuten till Historiska institutionen, Lunds universitet; samt Lena Kåreland, FD, docent i litteraturvetenskap, Uppsala universitet.

9. Redovisning för användning av hittills anslagna medel, motsv. perioden jan 2000 - dec 2001

	Förbrukat år 2000 (kr)	Förbrukat jan-april 2001 (kr)	Beräkn kostn hela år 2001 (kr)
Löner	511 669	306 918	940 000
Materiel, programvara	9 988	10 000	65 000
Litteratur, CD rom	18 474	3 109	20 000
Tryckkostnader, kopiering	765	8 000	30 000
Resor, konferenser	11 325	12 150	75 000
Inst.gemensam drift	67 513	34 684	
Lokaler	26 186	21 462	
Förvaltningsavgift	92 896	50 166	388 000
Högskolemoms	132 000		132 000
Reserverat för doktorandtjänst år 2003 o.delfinans. av 2 lektorer 2002	779 184		
Summa	1 650 000		1 650 000
Tilldelade medel	1 650 000		1 650 000

Lönekostadernas fördelning på personal

År 2000 har Boel Englund (37,5% av heltid hela året), Ingrid Heyman (25% av heltid hela året) och Kerstin Skog-Östlin (40% av heltid hela året) avlönats av projektets medel. År 2001 har Ingrid Heyman (50% av heltid hela året), Kerstin Skog-Östlin (40% av heltid hela året),

Lovisa af Petersens (100% hela året) och Jonas Gustafsson (30% av heltid hela året) avlönats av projektets medel. I beräknade löner för hela år 2001 ingår uppskattad avtalsenlig löneökning.

Förvaltningsavgift

Fr.o.m. 1 juli 2001 belastar lärosätena (enligt en överenskommelse mellan Sveriges universitets- och högskoleförbund och forskningsråden) forskningsprojekt med inalles 30 procent av tilldelade medel för förvaltningsavgift, institutionsgemensamma kostnader och lokaler. I sammanställningen för hela år 2001 har dessa avgifter tagits upp under Förvaltningsavgift och beräknats enligt hittillsvarande normer för första halvåret, enligt de nya (30%) för andra halvåret.

Från budgeten för år 2000 har medel reserverats

Projektet har som planerat reserverat medel från år 2000 för att finansiera en doktorandtjänst (Lovisa af Petersens, historia, beräknad lönekostnad 352 tkr) också år 2003; samt för att delfinansiera Agneta Linnés och Annika Ullmans arbete inom projektet under år 2002, beräknad lönekostnad totalt 592 tkr. Förvaltningsavgift i samband med dessa lönekostnader (30 %, dvs. 234 tkr) kommer att belasta de reserverade medlen först åren 2002 och 2003. Orsaken till att vi på detta sätt reserverat medel är att Lovisa af Petersens doktorandanställning under det första året, dvs år 2000, finansierades med studielån, varefter projektet åtagit sig att finansiera de återstående tre åren, samt att Agneta Linné och Annika Ullman gjort insatser för projektet under år 2000 då deras lön betalades på annat sätt.

10. Deltagande i konferenser och seminarier, gästföreläsningar etc.

Några uppgifter från projektets planeringsfas har tagits med nedan (finansieringen från RJ startade först i januari 2000).

1998-09-10 -- 1998-09-12. Konferensen "Pedagogikhistorisk forskning", Lärarhögskolan i Stockholm, 10-12 sept 1998. Medverkan: Donald Broady, Boel Englund, Ingrid Heyman, Agneta Linné, Kerstin Skog-Östlin, Eva Trotzig och Annika Ullman.

1999-05-10 --1999-05-12. Konferensen "Det vidgade rummet: kvinnors idéer, strategier, nätverk och nischer på väg ut i offentligheten ca 1880-1940", Bjärsjölagårds slott, 10-12 maj 1999. Arr. Eva Österberg, Historiska institutionen vid Lunds universitet. Medverkan: Donald Broady, Eva Trotzig och Annika Ullman.

1999-08-30 -- 1999-09-05. Association for teacher education in Europe, ATEE 24th Annual Conference, Leipzig University. Medverkan: Agneta Linné med anförandet "Education of female teachers, modernity and public life".

1999-08-12. Kvinder og religion. Nordisk förening för kvinnohistorisk forskning, Tilsvildeleje, Danmark. Medverkan: Annika Ullman.

1999-03-11. Institutt for medievitenskap, Universitetet i Bergen. Donald Broady ger gästföreläsning "Studier av kulturella fält".

1999-04-13. Historiografiska seminariet, Historiska institutionen, Uppsala universitet. Donald Broady ger gästföreläsning "Bourdieu's fältbegrepp".

1999-03-16. The Delta Kappa Gamma Society International, Alpha Chapter, Stockholm. Föreläsning Annika Ullman: "Att vara rektor och kvinna i ett historiskt perspektiv".

1999-12-09. Romanska institutionen vid Uppsala universitet, Symposium med anledning av hundraårsminnet av Anna Ahlströms disputation. Föreläsning Annika Ullman: "Anna Ahlström och det akademiska kapitalet".

2000-11-02. Konferensen Det revolutionära 1910-talet, Institutet för framtidsstudier. Workshop arrangerad av genusseminariet, historiska institutionen, Stockholms universitet. Medverkan: Boel Englund, Lovisa af Petersens, Annika Ullman.

2000-05-05. Forskarutbildningskursen "Kön, nätverk och eliter", Göteborgs universitet, arr. Anita Göransson. Donald Broady ger gästföreläsning "Bourdieu och könsanalysen".

2000-05-29. Lovisa af Petersens presenterar sitt avhandlingsämne för stads- och lokalhistoriska seminariet vid Historiska institutionen, Stockholms universitet.

2000-06-06. Boel Englund presenterar vid seminarium på Lärarhögskolan i Stockholm Bourdieus bok *Den manliga dominansen*.

Hösterterminen 2000. Boel Englund och Annika Ullman ansvarar för planering, genomförande och examination av forskarutbildningskursen Kön, historia och utbildning (5 p) vid Lärarhögskolan i Stockholm.

2000-09-20. Forskardag, Lärarhögskolan i Stockholm. Medverkande Englund, Boel, Heyman, Ingrid, Ullman, Annika med anföranden under rubriken "Att biografiera: Peeping Tom eller värdefullt bidrag till forskningen".

2000-08-28 -- 09-01. Association for teacher education in Europe, ATEE 25th Annual Conference, Barcelona University. Medverkan: Agneta Linné med anförandet "Myths in teacher education and the lesson as a pedagogic text".

2000-10-27. Centrum för musikpedagogisk forskning, Kungl. Musikhögskolan. Jonas Gustafsson föreläser om det musikpedagogiska fältets framväxt och den borgerliga offentligheten, inom ramen för en C-kurs i musikpedagogik.

2000-11-30. Centrum för musikpedagogisk forskning, Kungl. Musikhögskolan. Jonas Gustafsson föreläser om metodproblem kring forskning om det musikpedagogiska fältets framväxt och den borgerliga offentligheten, inom ramen för en D-kurs i musikpedagogik.

2000-11-22. Konferensen Formering för offentlighet, ILU, Uppsala universitet den 22 november 2000. Från projektet medverkade Donald Broady, Boel Englund, Christina Florin, Jonas Gustafsson, Inger Hammar, Lena Kåreland, Lena Hammarberg, Ingrid Heyman, Eva Trotzig, Agneta Linné, Lovisa af Petersens, Kerstin Skog-Östlin och Annika Ullman.

2000-12-06. Musikhögskolan i Malmö. Jonas Gustafsson ger två föreläsningar om det musikpedagogiska fältets framväxt och den borgerliga offentligheten, dels inom ramen för forskarutbildningen i musikpedagogik och dels som offentlig föreläsning.

2001-02-05. Konferensen Förändring och förhandling, anordnad av projektet Genus och medborgarskap. Institutet för framtidsstudier i samverkan med institutioner vid Stockholms universitet. Medverkan: Agneta Linné, Ingrid Heyman, Annika Ullman, Boel Englund, Lovisa af Petersens.

2001-02-21. Lovisa af Petersens presenterar en text om Kvinnokonferensen 1897 för VALP-seminariet vid Historiska institutionen, Stockholms universitet.

2001-03-02. Inst. för lärarutbildning, Uppsala universitet. Jonas Gustafsson föreläser för lärare vid institutionen om det musikpedagogiska fältets framväxt och den borgerliga offentligheten.

2001-03-08. Kvinnobilder av kvinnobildare. Arrangemang under Internationella kvinnodagen, högskolan i Gävle. Annika Ullman föreläser om "Stiftarinnor, föreståndarinnor. Sofi Almquist, Anna Sandström, Anna Ahlström".

2001-03-15 --2001-03-18. Nordisk förening för pedagogisk forskning (NFPP). Medverkan: Boel Englund, Ingrid Heyman, Agneta Linne, Kerstin Skog-Östlin, Eva Trotzig och Annika Ullman.

2001-03-22. Musikhögskolan i Göteborg. Jonas Gustafsson föreläser om teoretiska och metodologiska problem i forskning om det musikpedagogiska fältets framväxt och den borgerliga offentligheten, inom ramen för forskarutbildningen i musikpedagogik.

2001-04-11. Avhandlingsseminarium, Lärarhögskolan i Stockholm. Agneta Linné och Annika Ullman av Lärarhögskolan utsedda granskare vid slutventileringen av Kent Hägglunds avhandlingsmanuskript om Ester Boman och Tyringe helpension för flickor (planerad disputation nov 2001).

2001-04-20. Nyckelviksskolan, Lidingö. Donald Broady ger gästföreläsning ”Konstfältet och konstutbildningar ur kultursociologiskt perspektiv”.

2001-04-23. Musikvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet. Jonas Gustafsson medverkar vid ett seminarium för institutionens studenter på C- och D-nivå om teoretiska och metodologiska problem i forskning om det musikpedagogiska fältets framväxt och den borgerliga offentligheten.

2001-04-25 -- 2001-04-27. Vårdförbundets stämma. Medverkan: Ingrid Heyman med föredraget ”Agda Meyersson som pedagog”.

2001-05-05. Nordiskt nätverk för musikpedagogisk forsknings konferens på Shaeffergården, Köpenhamn 3-6 maj. Jonas Gustafsson talar om musikpedagogiska fältets framväxt och den borgerliga offentligheten.

11. Skrifter från projektet

Några skrifter från projektets planeringsfas har tagits med nedan (finansieringen från RJ startade först i januari 2000). Ett urval skrifter från projektet insändes separat till RJ.

Broady, Donald et al (1999): *Formering för offentlighet. En kollektivbiografi över stockholmskvinnor 1880–1920. Projektbeskrivning 31 maj 1999*, SEC/ILU, Uppsala universitet. [Detta var den version av projektplanen som 1999 inlämnades till RJ tillsammans med ansökan. På webben finns en obetydligt förändrad version tillgänglig på adressen <http://www.skeptron.ilu.uu.se/broady/sec/p-ffo-00.htm>.]

Broady, Donald (2000a): Inledning, pp. 9-28 i Pierre Bourdieu: *Konstens regler. Det litterära fältets uppkomst och struktur*. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion, 2000. [Reviderad version av D.Broady, ”Enligt konstens alla regler”, *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, Årg. XV, nr 1 1994, pp. 27-39]

Broady, Donald (2000b): När fältbegreppet inte räcker till. Svårigheter i studiet av kvinnors nätverk. I: *Formering för offentlighet. Rapport från konferens i Uppsala den 22 november 2000*. (Forum för pedagogisk historia. Meddelanden. 4.) Uppsala och Stockholm.

Broady, Donald (2000c): Prosopography. Definition and suggested readings. I: *Formering för offentlighet. Rapport från konferens i Uppsala den 22 november 2000*. (Forum för pedagogisk historia. Meddelanden. 4.) Uppsala och Stockholm.

Broady, Donald & Ullman, Annika (2001): ”Ständigt var man i farten med att grunda och stifta”. Om fält, offentligheter och nätverk vid sekelskiftet 1900, *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, nr 2 2001 (under utgivn.).

Englund, Boel har översatt Pierre Bourdieu, *La domination masculine*. Den svenska utgåvan publicerad av förlaget Daidalos, Göteborg 1999.

Englund, Boel (2001a): Att biografiera, problem och begränsningar. I: *Biografi och kollektivbiografi som historisk metod. NFPF:s konferens session 4. Historisk forskning, 15-18 mars i Stockholm*. (Forum för pedagogisk historia. Meddelanden. 5.) Uppsala och Stockholm.

Englund, Boel (2001b): Männens herradöme som Pierre Bourdieu ser det. I: *Praktikker i erhverv og uddannelse*. Red. Karin Anna Petersen. Akademisk forlag. Köpenhamn.

Englund, Boel (2001c) : *Klara Johanson: ett porträtt och en biografi*. Manuskript under arbete.

- Englund, Boel & Gustafsson, Jonas (2001): Stockholm som kulturellt rum kring förra sekelskiftet. I: *Formering för offentlighet. Rapport från konferens i Uppsala den 22 november 2000*. (Forum för pedagogisk historia. Meddelanden. 4.) Uppsala och Stockholm.
- Gustafsson, Jonas (2000): *Så skall det låta! Studier av det musikpedagogiska fältets framväxt i Sverige 1900-1965*. Uppsala. (Uppsala studies in education. 91.) (Diss., handledare Donald Broady)
- Hammarberg, Lena (2001): *En sund själ i en sund kropp. Hälsopolitik i Stockholms folkskolor 1880-1930*. Stockholm. HLS förlag. (Studies in educational sciences. 35.) (Diss., handledare Donald Broady, biträdande handledare Ingrid Heyman)
- Hammarberg, Lena (2001): Karolina Widerström – ett hot mot den manliga dominansen?, *Antropos* nr 2, Lärarhögskolan i Stockholm (under utgivn.).
- Hammarberg, Lena, Heyman, Ingrid & Trotzig, Eva (2001): Tre stockholmskvinnor och deras ”hem för andra” kring sekelskiftet 1900. I: *Formering för offentlighet. Rapport från konferens i Uppsala den 22 november 2000*. (Forum för pedagogisk historia. Meddelanden. Nr 4.) Uppsala och Stockholm.
- Heyman, Ingrid (1998): Från privata hem till offentliga rum – sjuksköterskeutbildningens etablering. I: *Dokumentation II. Pedagogik-historisk forskning*. Lärarhögskolan i Stockholm.
- Heyman, Ingrid (2001a): *Agda Meyerson. Kunskap. Ansvar. Frihet*. Konferensbidrag.
- Heyman, Ingrid (2001b): Ett liv – ett verk. Två tolkningar av en biografi. I: Petersen, K. A. (red): *Vänbok till Staf Callewaert* (under utgivn.).
- Heyman, Ingrid (2001c): Vilket underlag kan bidra till en trovärdig biografi? Källor, arkiv och övrigt material. I: *Biografi och kollektivbiografi som historisk metod. NFPP:s konferens session 4. Historisk forskning, 15-18 mars i Stockholm*. (Forum för pedagogisk historia. Meddelanden. 5.) Uppsala och Stockholm.
- Linné, Agneta (1998): Lärarinneutbildning, modernitet och offentlighet. En studie inom projektet ”Formering för offentlighet. En kollektivbiografi över stockholmskvinnor 1880-1920. I: *Dokumentation II. Pedagogik-historisk forskning*. Lärarhögskolan i Stockholm.
- Linné, Agneta (2001a): Anna Sörensen. Utkast till en biografi. Manuskript under arbete.
- Linné, Agneta (2001b): En kvinnlig lärarutbildares levnadslopp och existens vid modernitetens genombrott. *Biografi och kollektivbiografi som historisk metod. NFPP:s konferens session 4. Historisk forskning, 15-18 mars i Stockholm*. (Forum för pedagogisk historia. Meddelanden. 5.) Uppsala och Stockholm.
- Linné, Agneta (2001c): Education of female teachers, modernity and public life. In: *Conference proceedings from ATEE 24th Annual Conference, Leipzig University, August 1999*, under utgivn.
- Linné, Agneta (2001d): Myths in teacher education and the use of history in teacher education research, *European Journal of Teacher Education*, Vol. 42, No. 1. pp. 35-45.
- Linné, Agneta (2001e): The lesson as a pedagogic text: a case study of lesson designs, *Journal of Curriculum Studies*, Vol. 33, No. 2, pp. 129-156.
- Linné, Agneta (2001f): Om myter, historia och lärarutbildning, *Antropos* nr 1, Lärarhögskolan i Stockholm.
- Linné Agneta & Skog-Östlin, Kerstin (2001): Flickskola och seminarium som nätverk, bildningsväg och verksamhetsfält. I: *Formering för offentlighet. Rapport från konferens i Uppsala den 22 november 2000*. (Forum för pedagogisk historia. Meddelanden. 4.) Uppsala och Stockholm.
- af Petersens, Lovisa (2000a): Kvinnokonferensen 1897. I: *Formering för offentlighet. Formering för offentlighet. Rapport från konferens i Uppsala den 22 november 2000*. (Forum för pedagogisk historia. Meddelanden. 4.) Uppsala och Stockholm.

- af Petersens, Lovisa (2000b): Kvinnomöten – ett sätt att formera sig för offentlighet. Bidrag till workshop Det revolutionära 1910-talet. Institutet för framtidsstudier.
- af Petersens, Lovisa (2001): ”Klokt tal af kloka kvinnor”. Kvinnokonferensen 1897 som medel för offentlighet, *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, nr 2 2001 (under utgivn.).
- Skog-Östlin, Kerstin (1998): Kvinnliga läroverkslärare i Stockholm - en studie av kamp för förändring av och anpassning till tradition. Paper presenterat på konferensen Pedagogikhistorisk forskning - perspektiv, betydelse och funktion i dagens samhälle. I: *Dokumentation II. Pedagogik-historisk forskning*. Lärarhögskolan i Stockholm.
- Skog-Östlin, Kerstin (1998): Kvinnliga läroverkslärare i Stockholm - en studie av kamp för förändring av och anpassning till tradition. Paper presenterat på konferensen Pedagogikhistorisk forskning -perspektiv, betydelse och funktion i dagens samhälle. I: *Dokumentation II. Pedagogik-historisk forskning*. Lärarhögskolan i Stockholm.
- Skog-Östlin, Kerstin (1999): Att vara lärare - bilder ur två traditioner. *Utbildning och demokrati*, nr 2 1999.
- Skog-Östlin, Kerstin (2001): Levnadsbana och bruk av tillgångar - ett bidrag till en kollektivbiografi om stockholmskvinnor som formerar sig för offentlighet. *Biografi och kollektivbiografi som historisk metod. NFPF:s konferens session 4. Historisk forskning, 15-18 mars i Stockholm*. (Forum för pedagogisk historia. Meddelanden. 5.) Uppsala och Stockholm.
- Trotzig Eva (1999): *Märkduk och aftontoalett. Två systrar i textil verksamhet*. Paper till konferensen ”Det vidgade rummet”, Bjärsjölagård slott, 10-12 maj 1999.
- Trotzig, Eva (1998): Den textila sfären. Kvinnorna och moderniteten. I: *Dokumentation II. Pedagogik-historisk forskning*. Lärarhögskolan i Stockholm.
- Trotzig, Eva (2000): Folkbildningen och arbetarhemmet. I: *Biblioteksfolkets kärlek min belöning. En vänbok till Margareta Törngren*. Stockholm.
- Trotzig, Eva (2000): *Gerda Meyerson. En kvinna från då*. Manuskript under arbete.
- Trotzig, Eva (2001): Att umgås med de döda – konsten att skriva en biografi. I: *Biografi och kollektivbiografi som historisk metod. NFPF:s konferens session 4. Historisk forskning, 15-18 mars i Stockholm*. (Forum för pedagogisk historia. Meddelanden. 5.) Uppsala och Stockholm.
- Trotzig, Eva (2001): Schager, Ingeborg. I: *Svenskt biografiskt lexikon*, häfte 153 (under utgivn.).
- Ullman, Annika (1998): Några kvinnliga skolgrundare i sitt sammanhang – en skiss från projektet Formering för offentlighet. En kollektivbiografi över stockholmskvinnor 1880-1920. I: *Dokumentation II. Pedagogik-historisk forskning*. Lärarhögskolan i Stockholm. 10-12 september.
- Ullman, Annika (1999a): *Att bygga med symboliskt kapital*. Paper till konferensen ”Det vidgade rummet”, Bjärsjölagård slott, 10-12 maj 1999.
- Ullman, Annika (1999b): Tersala - en skolskepp på väg genom tiden. I: *Två bildade kvinnor och en skola. Nya Elementarskolan för flickor, Ahlströmska*. Kerstin Stark (red.). Stockholmia förlag.
- Ullman, Annika (1999c): Rektorshistorier ur bakfickan, *Pedagogiska magasinet*, nr 4 1999.
- Ullman, Annika (2000): Den kvinnliga eliten. I: *Formering för offentlighet. Rapport från konferens i Uppsala den 22 november 2000*. (Forum för pedagogisk historia. Meddelanden. 4.) Uppsala och Stockholm.
- Ullman, Annika (2001a): Anna Ahlström och det akademiska kapitalet. I: *Anna Ahlström, vår första kvinnliga doktor i romanska språk år 1899. Symposieföredrag den 9 december 1999*. Utgivna av Kerstin Jonasson och Gunilla Ransbo. *Studia Romanica Upsaliensia* 61, *Acta Universitatis Upsaliensis*, Uppsala.

Ullman, Annika (2001b): Komparation och kollektivbiografier. I: *Biografi och kollektivbiografi som historisk metod. NFPF:s konferens session 4. Historisk forskning, 15-18 mars i Stockholm.* (Forum för pedagogisk historia. Meddelanden. 5.) Uppsala och Stockholm.

Ullman, Annika, (2001c): "Förnuft och känsla. Några nedslag i den offentliga debatten under 1890-talet". *Tema Forskning. Genus.* Lärarhögskolan i Stockholm.

Ullman, Annika (2001d): Sandström, Anna Carolina. I: *Svenskt biografiskt lexikon*, häfte 153 (under utgivn.)

Ullman, Annika (2001e): *Stiftarinnegerationen. Med fokus på Sofi Almquist, Anna Sandström, Anna Ahlström.* Stockholmia förlag. (Under utgivn. 2001)

Dessutom fyra C-uppsatser vid historiska institutionen, Stockholms universitet: Evelina Bark-Nordin: *Jenny Lind som filantrop*, 2000 (handledare Ingrid Heyman); Susanne Nordh: *Drottning Sophia som vägröjare för sjuksköterskeutbildningen i Sverige*, 2001 (handledare Ingrid Heyman); Jonas Hellström: *Kolonirörelsens uppkomst och etablering i Stockholmsområdet*, 2001 (handledare Ingrid Heyman); Margareta Wallin: *Textanalys av upplysningsböcker skrivna av Karolina Widerström och Julia Kinberg von Sneidern vid sekelskiftet 1900*, 2000 (handledare Lena Hammarberg).

1 Sökande (huvudansvarig för projektet)

Namn	Donald Broady
Utdelningsadress	ILU, Uppsala universitet, Box 2136
Postnr och ortnamn	750 02 Uppsala
Telefonnr (även riktnr)	018-4712444

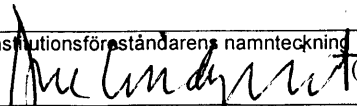
2 Anslagsförvaltare

Namn	Uppsala universitet	
Utdelningsadress	Box 256	
Postnr och ortnamn	751 05 Uppsala	
Telefonnr (även riktnr)	vx 018-4712500	Postgiro 183797-0

3 Projektbeskrivning

Projekttitel Formering för offentlighet. En kollektivbiografi över stockholmskvinnor 1880–1920		
Ansökan avser ☐ nytt av RJ ej tidigare stött projekt	☒ fortsättning på av RJ tidigare stött projekt	RJ projektnr, i före fall 99-5049
Projektets start- och slutdatum 1 januari 2000 — 31 december 2003 (i denna ansökan föreslaget slutdatum)		
Sammanfattning av projektets syfte, betydelse och genomförande (högst 200 ord) <p>Perioden kring sekelskiftet 1900 var av avgörande betydelse för kvinnors väg från privat till offentligt. Inom projektet studeras Stockholm som mötesplats och de sociala nätverkens betydelse för ett antal kvinnor som bidrog till att forma moderna offentligheter. Tonvikten läggs vid deras insatser inom pedagogik, filantropi, sjukvård och kulturliv.</p> <p>Centrala frågor är</p> <ul style="list-style-type: none">• Vilka tillgångar hade dessa föregångskvinnor med sig i bagaget och hur bar de sig åt för att vinna inträde i existerande offentligheter och sociala fält?• Hur fungerade mötesplatserna och de sociala nätverken? I vad mån var de ställen där tillgångar ackumuleras, med skilda funktioner för kvinnor med olika bakgrund och olika slag av startkapital?• På vad sätt tjänade kvinnornas nätverk som bas för utspel i den offentliga debatten och för insatser som bidrog till framväxten av nya sociala fält? <p>En prosopografisk metod tillämpas, dvs. information om dessa kvinnors egenskaper och tillgångar – socialt ursprung, utbildningsbana, symboliskt, ekonomiskt och socialt kapital, sociala och kulturella praktiker – samlas in och ligger till grund för analyser av deras levnadsbanor och strategier.</p> <p>Under projektets gång skall en personhistorisk databas skapas.</p>		

4 Lokaler för projektet

Arbetet utförs vid (institutionens namn) Institutionen för lärarutbildning, Uppsala universitet	Telefonnr (även riktn) 018-4712400	
Utdelningsadress, postnr och ortnamn Box 2136, 750 02 Uppsala		
☒ Lokaler finns tillgängliga	☐ Lokaler erfordras	Institutionsföreståndarens namnteckning (Arne Lindquist)

5 Kostnadssammanfattning (nu sökt anslag) och redovisning av tidigare erhållna anslag

	Total återstående projektkostnad	Därav söks från:		Tidigare erhållna anslag från:		Ifylls ej, RJ:s anteckningar
		Riksbankens Jubileumsfond	annan anslags-givare ¹	Riksbankens Jubileumsfond	annan anslags-givare ²	
Personal (inkl LKP)	3440 000	3440 000	-	1996 853	-	
Material och övriga kostnader	460 000	460 000	-	144 227	-	
Resor	160 000	160 000	-	86 325	-	
Omkostnadsavgifter	2244 000	2244 000	-	1072 595	-	
Summa	6304 000	6304 000	-	3300 000	-	
1 Anslagsgivarens namn			Ansökan inlämnad, datum		Sökt belopp	
2 Anslagsgivarens namn			Anslag beviljat, datum		Erhållet belopp	

6 Specificerad budget, personalredovisning (anges i tkr)

Personal, namn och titel, personnummer samt disputationsår	Anställningstid månader	Arbetstid i procent av heltid	Månadslö n	Ifylls ej, RJ:s anteckningar	Budgetår/Kalenderår (ange vilka)			
					1	2	3 2002	4 2003
Donald Broady, FD 1991, professor, 460505-1913		20 i tjänsten	-				-	-
Boel Englund, FD 1997, docent, forskarass/univ lekt, 471219-0240		40; 30 i tjänsten	-				-	-
Ingrid Heyman, FD 1995, univ lektor, 380422-8421	12	50	32				192	192
Agneta Linné, FD 1996, docent, univ. lektor, 390321-0502	12	50	32				192	192
Kerstin Skog-Östlin, FD 1984, univ. lektor, 460203-1009	12	50	32				192	192
Eva Trotzig, FD 1997, univ lektor, 380403-3920		50 i tjänsten	-				-	-
Annika Ullman, FD 1997, univ lektor, 551012-0149	12	50	32				192	192
Lovisa af Petersens, doktorand, 670716-0021	12	100	17,5; 19				210	228
Jonas Gustafsson, FD 2000, univ lektor, 550330-1474	12	30	28				101	101
Lena Hammarberg, FD 2001, 430523-8646	12	10	30				36	36
Jan-Ulf Andersson, doktorand, tf. lektor, 460925-1675		20 i tjänsten	-				-	-
Semesterlönetillägg 1,44 procent inräknat i LKP							605	605
LKP								
Summa personalkostnader							1720	1720
Ifylls ej, RJ:s anteckningar								
Material och övriga kostnader							230	230
Resor							80	80
Lärosätets omkostnadsavgifter:								
- Förvaltningsavgift 30 procent, inkl. institutionsavgift och lokalkostnader							870	870
- Institutionsavgift								
- Lokalkostnader							252	252
- Högskolemoms								
							3152	3152
Total projektkostnad								

Reserveras från år 2000: 779 tkr, bl.a. för doktorandtjänst en år 2003; reservationen kommer att belastas med förvaltningsavgift avg. om 234 tkr

7 Övriga projekt som samtidigt kommer att ledas av huvudansvarig

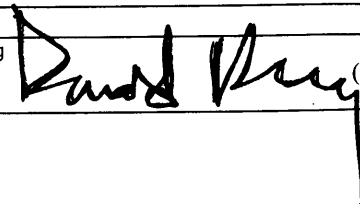
Projekttitel

F.n. inget projekt beslätat med detta

8 Sökandes underskrift (huvudansvarig)

Ort och datum
Uppsala den 5 juni 2001

Namnteckning

 (Donald Broady)